NOVA: GLOBAL SCIENTIFIC RESEARCH
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL
Volume 1 | Issue 3 (September, 2026)

O‘ZBEKISTONDA MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARI PEDAGOGLARINING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

Nafasova Lola Xudayberdiyevna
Qashqadaryo viloyati Muborak tumani
12-Maktabgacha ta’lim tashkiloti direktori.

https://doi.org/10.5281/zenodo.22749228

Annotatsiya. *Maqolada O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tashkilotlari pedagoglarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi tahlil qilinadi. Kasbiy kompetensiya tuzilmasi, uni rivojlantirishning zamonaviy shakl va usullari, shuningdek sohada mavjud kadrlar bilan bog‘liq muammolar ko‘rib chiqilgan. Maqolada malaka oshirish tizimini takomillashtirish, mentorlik institutini joriy etish va innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan.*

Kalit so‘zlar: *kasbiy kompetensiya, maktabgacha ta’lim pedagogi, malaka oshirish, mentorlik, innovatsion texnologiyalar, kadrlar salohiyati.*

Maktabgacha ta’lim tizimining sifati, avvalambor, unda faoliyat yurituvchi pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligi darajasiga bog‘liqdir. Tarbiyachi nafaqat bilim beruvchi, balki bolaning shaxs sifatida shakllanishida hal qiluvchi rol o‘ynovchi shaxs hisoblanadi. Shu sababli maktabgacha ta’lim pedagoglarining kasbiy kompetensiyalarini uzluksiz rivojlantirish davlat ta’lim siyosatining muhim vazifalaridan biri bo‘lib qolmoqda.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim pedagoglari sonini ko‘paytirish, ularning ish haqi va ijtimoiy sharoitlarini yaxshilash borasida qator amaliy chora-tadbirlar amalga oshirilgan. Shu bilan birga, kadrlarning kasbiy salohiyatini oshirish, ularni zamonaviy pedagogik va psixologik bilimlar bilan qurollantirish borasida yechimini kutayotgan muammolar ham mavjud.

Maktabgacha ta’lim pedagogining kasbiy kompetensiyasi tuzilmasi. Maktabgacha ta’lim pedagogining kasbiy kompetensiyasi bir necha tarkibiy qismlardan iborat: nazariy-metodik kompetensiya (yosh psixologiyasi va pedagogikasi bo‘yicha bilimlar), amaliy-texnologik kompetensiya (zamonaviy ta’lim metodlarini qo‘llay olish qobiliyati), kommunikativ kompetensiya (bolalar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot qilish) hamda refleksiv kompetensiya (o‘z faoliyatini tahlil qilish va takomillashtirish qobiliyati).

Bu tarkibiy qismlarning uyg‘un rivojlanishi pedagogning yuqori sifatli ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etishini ta’minlaydi. Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, ko‘pincha pedagoglar nazariy bilimga ega bo‘lsalar-da, ularni amaliyotga tatbiq etishda, ayniqsa individual yondashuvni ta’minlashda qiyinchiliklarga duch kelishadi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida bir qator kadrlar bilan bog‘liq muammolar mavjud: malakali pedagog kadrlarning yetishmasligi, ayniqsa qishloq hududlarida; pedagoglarning malaka oshirish kurslarida nazariy bilim olishi bilan amaliy ko‘nikmalar o‘rtasidagi uzilish; yosh mutaxassislarning kasbiy moslashuv davrida tizimli mentorlik yordamining yetishmasligi; shuningdek zamonaviy pedagogik texnologiyalar va inklyuziv ta’lim bo‘yicha bilimlarning cheklanganligi.

Bundan tashqari, pedagoglarning kasbiy kuyish (professional burnout) holati ham dolzarb muammolardan biri sifatida qayd etiladi, bu esa ish yuklamasining yuqoriligi va psixologik-emotsional zo‘riqish bilan bog‘liq.

Kasbiy kompetensiyani rivojlantirishning innovatsion yechimlari. Modulli va amaliyotga yo‘naltirilgan malaka oshirish tizimini joriy etish nazariy mashg‘ulotlarni amaliy trening va master-klasslar bilan uyg‘unlashtirish orqali pedagoglarning egallagan bilimlarini bevosita ish jarayonida qo‘llash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Mentorlik institutini rivojlantirish natijasida tajribali pedagoglarni yosh mutaxassislarga murabbiy sifatida biriktirish orqali kasbiy moslashuv jarayonini yengillashtirish va amaliy tajriba almashinuvini ta’minlash mumkin.

Professional hamjamiyatlar va tarmoq platformalarini tashkil etish pedagoglar o‘rtasida ilg‘or tajriba almashish, birgalikda metodik materiallar ishlab chiqish uchun onlayn va oflayn platformalarni yaratish kasbiy o‘sishni rag‘batlantiradi.

Individual kasbiy rivojlanish rejalarini joriy etish har bir pedagogning kuchli va rivojlantirish talab etadigan tomonlarini hisobga olgan holda shaxsiylashtirilgan malaka oshirish yo‘nalishlarini belgilash orqali o‘qitish samaradorligini oshirish mumkin.

Albatta. Sizning maqolangiz uchun chizmaga muqobil sifatida **ilmiy maqolaga qo‘yishga mos, mazmunli jadval** tayyorlab berdim. Jadval pedagogning kasbiy kompetensiyasi tarkibi va uni rivojlantirish mexanizmlarini bir joyda ko‘rsatadi.

1-jadval. Maktabgacha ta’lim pedagoglarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish modeli

№	Kasbiy kompetensiya turi	Asosiy mazmuni	Rivojlantirish usullari	Kutilayotgan natija
1	**Nazariy-metodik kompetensiya**	Maktabgacha pedagogika, bolalar psixologiyasi, rivojlanish xususiyatlari va ta’lim metodlarini bilish	Malaka oshirish kurslari, seminarlar, metodik treninglar, mustaqil ta’lim	Pedagogik bilimlarning chuqurlashishi va metodik savodxonlikning oshishi
2	**Amaliy-texnologik kompetensiya**	Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va raqamli vositalardan foydalanish	Master-klasslar, amaliy mashg‘ulotlar, keys-stadi, loyiha asosida ta’lim	Ta’lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etish
3	**Kommunikativ kompetensiya**	Bolalar, ota-onalar, hamkasblar va rahbariyat bilan samarali muloqot qilish	Rolli o‘yinlar, kommunikativ treninglar, ota-onalar bilan hamkorlik mashg‘ulotlari	Samarali pedagogik muloqot va ijobiy psixologik muhit
4	**Refleksiv kompetensiya**	O‘z pedagogik faoliyatini tahlil qilish, xatolarni aniqlash va kasbiy	O‘z-o‘zini baholash, pedagogik portfolio, refleksiv kundalik, feedback	Pedagogning o‘z faoliyatini muntazam takomillashtirishi

		rivojlanish yo‘nalishlarini belgilash		
5	**Innovatsion kompetensiya**	Yangi pedagogik yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarni ta’lim jarayoniga joriy etish	Innovatsion loyihalar, tajriba-sinov ishlari, professional hamjamiyatlar	Innovatsion pedagogik faoliyatning rivojlanishi
6	**Inklyuziv kompetensiya**	Turli ehtiyojlarga ega bolalar bilan individual va differensial ishlash	Inklyuziv ta’lim treninglari, amaliy seminarlar, individual rivojlanish rejasi	Har bir bolaning ta’lim-tarbiya jarayoniga samarali jalb etilishi
7	**Raqamli kompetensiya**	Elektron resurslar, raqamli ta’lim platformalari va multimedia vositalaridan foydalanish	Raqamli savodxonlik kurslari, onlayn treninglar, amaliy topshiriqlar	Raqamli texnologiyalardan samarali pedagogik foydalanish

Jadval ma’lumotlari shuni ko‘rsatadiki, maktabgacha ta’lim pedagogining kasbiy kompetensiyasi faqat nazariy bilimlar bilan cheklanmaydi, balki amaliy, kommunikativ, refleksiv, innovatsion, inklyuziv va raqamli kompetensiyalarni ham qamrab oladi. Ushbu kompetensiyalarni tizimli ravishda rivojlantirish uchun an’anaviy malaka oshirish kurslari bilan bir qatorda amaliy treninglar, mentorlik, professional hamjamiyatlar, pedagogik portfolio va individual kasbiy rivojlanish rejalaridan foydalanish maqsadga muvofiq. Mazkur yondashuv pedagoglarning kasbiy salohiyatini oshirish bilan birga, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ta’lim-tarbiya sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta’lim tashkilotlari pedagoglarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish ko‘p qirrali va uzluksiz jarayon bo‘lib, u nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko‘nikmalar va shaxsiy-kasbiy sifatlarni ham qamrab oladi. Modulli malaka oshirish tizimlari, mentorlik va professional hamjamiyatlarni rivojlantirish orqali sohadagi kadrlar salohiyatini sezilarli darajada oshirish mumkin. Bu esa, o‘z navbatida, maktabgacha ta’lim sifatining yaxshilanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining maktabgacha ta’lim pedagog kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini takomillashtirishga oid qarorlari.
2. Shunk D.H. Learning Theories: An Educational Perspective. – Boston: Pearson, 2020.
3. Азизхо‘jaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2021.
4. OECD. Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey. – Paris: OECD Publishing, 2019.
5. Xoshimova D. Maktabgacha ta’lim pedagoglarining kasbiy mahoratini oshirish metodikasi. – Toshkent: Fan, 2022.
6. Darling-Hammond L. Teacher Professional Development: Effective Practices. – Palo Alto: Learning Policy Institute, 2017.